

УДК 336.143:352:005.52

Васильєва І. С.

здобувачка вищої освіти на другому (магістерському) рівні
Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Немченко Т. А.
доцент кафедри економіки, менеджменту та комерційної діяльності
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

ПЛАНУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ГРОМАД

Фінансова стійкість територіальних громад у сучасних умовах воєнної нестабільності набуває статусу ключового індикатора їх здатності забезпечувати безперервність надання публічних послуг, підтримувати соціально-економічний розвиток та адаптуватися до зовнішніх шоків. Українські громади опинилися у ситуації, коли ефективно фінансове планування стає визначальною умовою їхнього виживання, відновлення та подальшого зростання, відповідно, актуальним постає питання інтеграції категорії фінансової стійкості у систему стратегічного та бюджетного планування.

На концептуальному рівні фінансова стійкість розглядається як здатність громади управляти своїми фінансовими ресурсами таким чином, щоб забезпечити баланс між доходами і видатками, протистояти зовнішнім збуренням та швидко адаптуватися до змін. У межах теоретичного дискурсу стійкості важливим є розуміння її як багатовимірного явища, що охоплює не лише здатність повертатися до попереднього стану після шоку, а й уміння трансформуватися в умовах нестабільності. Сороковий Д. наголошує, що сучасне трактування стійкості системи включає не лише відновлення після впливу, але й «здатність адаптуватися, змінювати поведінку та використовувати інновації для забезпечення ідентичності системи в умовах порушення балансу» [1]. Відповідно, фінансова стійкість громад має плануватися не лише як механізм утримання рівноваги, а як здатність до динамічного розвитку попри зовнішні виклики.

Місцеві бюджети є основним фінансовим інструментом органів місцевого самоврядування, який забезпечує виконання соціально-економічних функцій громади та реалізацію її стратегічних пріоритетів. Фінансова стійкість місцевих бюджетів характеризує «здатність органів місцевої влади ефективно виконувати свої обов'язки та забезпечувати надійність фінансових основ своєї діяльності» [2]. У цьому контексті зазначимо, що планування фінансової стійкості неможливе без розуміння ключових чинників формування дохідної та видаткової частин бюджету, механізмів балансування ресурсів та інструментів моніторингу.

Сучасні умови воєнного стану не лише загострили проблему нерівномірності фінансової стійкості громад, але й засвідчили здатність значної частини територіальних громад адаптуватися до нових викликів. За результатами дослідження українських вчених у 2021-2023 рр. відбулася «поляризація територіальних громад за рівнями фінансової спроможності», що проявилася в одночасному зростанні частки громад як з високим, так і з критичним рівнем фінансової спроможності [3]. Автори зазначають, що частка громад високого рівня зросла на 13,5 %, а критичного - на 36,8 %, тоді як частка громад оптимального, задовільного та низького рівнів зменшилася [3], а, відповідно, приходимо до висновку, що планування фінансової стійкості повинно враховувати різні траєкторії розвитку та різний потенціал громад щодо адаптації до надзвичайних умов.

Науковці переконливо наголошують на вагомій ролі економічного потенціалу громади, рівня підприємницької активності, можливостей залучення інвестицій та використання місцевих ресурсів та підкреслюють, що «створення сприятливого інвестиційного середовища, розвиток малого та середнього бізнесу, підтримка інноваційних проєктів і релокації підприємств формують додаткові джерела фінансування громади» [4].

У воєнних умовах зазначене набуває особливої ваги, оскільки бюджетна залежність

від одних і тих самих джерел підвищує вразливість громади до зовнішніх шоків.

Сукупність фінансових, економічних і соціальних факторів формує складне середовище, у якому громади мають планувати свою фінансову стійкість. На нашу думку, таке планування має включати:

- оцінку поточної спроможності громади;
- визначення можливих джерел бюджетного зростання;
- прогнозування фінансових ризиків;
- формування резервних фондів та антикризових механізмів;
- інтеграцію стратегічних документів у бюджетний процес;
- участь громадськості у формуванні бюджетних рішень.

Сороковий Д. акцентує увагу на тому, що фінансова стійкість повинна розглядатися як похідна від ширшої системи стійкості, яка включає людський та соціальний капітали, фінансову інклюзію, рівень грамотності та поведінкові моделі населення, а також зовнішні взаємозв'язки громади [1]. Тобто, ефективне планування фінансової стійкості повинно враховувати не лише фінансові цифри, а й якість управління, об'єднання ресурсів, участь громадян та формування довіри до органів влади.

Планування фінансової стійкості громад - це стратегічний багаторівневий процес, що поєднує оцінку бюджетного потенціалу, розвиток економічної бази, управління ризиками, підвищення управлінської спроможності та залучення громадськості. У воєнних умовах він стає основою не лише стабільності, а й можливості для подальшого відновлення та розвитку. Українські громади демонструють приклади адаптивності та здатності до трансформації, однак зростаюча поляризація фінансової спроможності засвідчує потребу у вдосконаленні підходів до планування, зміцненні власних ресурсів та розширенні можливостей економічного зростання. Розробка ефективних механізмів фінансової стійкості стає важливим напрямом державної регіональної політики та основою майбутньої відбудови України.

Література:

1. Сороковий Д. О. Фінансова стійкість територіальних громад: теоретичний дискурс. Світ фінансів. 2024. № 3 (80). С. 91–103. URL: DOI: 10.35774/sf2024.03.91
2. Білик Ю. С., Мардус Н. Ю. Обґрунтування сутності поняття «фінансова стійкість місцевих бюджетів». Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки. 2024. № 76. С. 51–59. URL: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2024-76-06>
3. Шуст О. А., Варченко О. М., Крисанов Д. Ф., Герасименко І. О., Драган О. О., Ткаченко К. В., Зубченко В. В.
4. Фінансова спроможність територіальних громад України в умовах війни. Економіка та управління АПК. 2024. № 2. С. 6–30. URL: doi: 10.33245/2310-9262-2024-193-2-6-30
5. Пітюлич М. М., Крупка А. Я., Мінкович В. Т., Чакій О. І. Детермінанти розвитку та їх вплив на фінансову стійкість територіальних громад. Регіональна економіка. 2023. № 1. С. 34–44. URL: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2023-1-4>